

2. Vežbe za povezivanje i „raspetljavanje“ rečenica

3–9. razr.

30 min.

Materijal:
pripremljeni papiri s kratkim rečenicama

Vežbe za povezivanje i „raspetljavanje“ (podelu) rečenica pospešuju sintaktičke i stilističke kompetencije kod U i proširuju njihov jezički repertoar. Poželjno je ove vežbe ponavljati, jer to produbljuje i učvršćuje znanje. Važno: nije nužno uvoditi pojmove „konjunkcija“, tj. „veznik“, „zavisna rečenica“ i sl.; ovde se radi o praktičnoj primeni.

Varijante:

N deli papir sa nekoliko pari kraćih rečenica. Na primer: „Gladan/gladna sam. Hoću da jedem.“; „Umoran/umorna sam. Dugo nisam spavao/spavala.“; „Obećao mi je. Ide sa mnom u bioskop/kino.“; Napet/napeta sam. Jesi li stvarno razumeo/razumela?“; «Mora se biti brz. Pobeđuje se u trci.“; „Bilo je kasno. Stigli smo u domovinu.“ Nakon kratkog objašnjenja, s razredom se nalaze konjunkcije (veznici), kojima se rečenice mogu povezati: i, jer/zato što, da, da li, kada, kako, da bi, pre nego što, za vreme, od tada, ukoliko, iako, ali itd. Zatim U povezuju rečenice odgovarajućom konjunkcijom i zapisuju rešenja. Produbljivanje: Uz pomoć konjunkcije sa spiska samostalno naći rečenice, a konjunkciju podvući crvenom bojom. Ili: Samostalno sastaviti rečenice i dati đaku s kojim se radi u paru da ih poveže.

„Raspetljavanje“ rečenica: Đaci dobijaju duže rečenice koje moraju da razlože na manje rečenične delove: „Ni zalogaj nisam mogao/mogla da progutam, jer ne podnosim spanać.“ → „Ni zalogaj nisam mogao/mogla da progutam. Ne podnosim spanać.“

3. Integrisane vežbe stila s papirnim trakama

3–6. razr.

30 min.

Materijal:
po 3–4 papirne trake za svakog U

Ova vežba sjedinjuje različite aspekte i snažno doprinosi brzom učenju, jer je praktično orijentisana i podstiče samostalnu aktivnost učenika.

Postupak:

a) N kači neku sliku. Svaki U dobija 3–4 papirne trake (A3 format isečen popreko u 4–5 traka) i na svaku traku zapisuje po jednu rečenicu koja opisuje sliku.

b) Trake se skupljaju i dobro promešaju. Onda U naprave grupe utroje i svaka grupa dobija 9–12 traka. Uz pomoć tih traka oni treba da sastave tekst koji opisuje sliku. Da bi to postigli, oni moraju intenzivno raditi na stilu: iseći „duple“ trake, zameniti reči ili početke rečenica koji se ponavljaju, eventualno povezati neke rečenice, voditi računa o strukturi teksta itd. Ako je potrebno, grupe mogu dodati prazne trake i dopisati rečenice da bi napisali dobar tekst.

c) Đaci lepe trake prema konačnom redosledu. Grupe predstavljaju svoje tekstove i uzajamno ih komentarišu.

4. Eksperimenti s različitim stilovima i vrstama tekstova

5–9. razr.

30 min.

Materijal:
u zavisnosti od varijante (v. desno)

Moguće su različite atraktivne, a i duhovite stilske vežbe na planu celih tekstova. Treba obratiti pažnju da ovi eksperimenti podrazumevaju određeni osećaj za prvi jezik i njegove stilističke nijanse. Tamo gde taj osećaj nedostaje, mora se potpomoći odgovarajućim uputstvima i informacijama za njegovu izgradnju. Isto važi i za poznavanje određenih vrsta tekstova (pesma, nefikcionalni tekst, bajka, SMS, strip itd.).

Stilske; varijante:

- Stilističko variranje nekog podesnog (kratkog) teksta. Mogući zadaci: „Za Novu godinu ste od prijatelja ili prijateljice iz svoje zemlje, ili od bake i dede, ili od konzulata svoje domovine dobili jednu knjigu. Napišite po jedno pismo za svakoga u kojem se zahvaljujete na poklonu i pazite da stil pisma odgovara osobi kojoj pišete!“ (variranje od neformalnog do veoma formalnog, eventualno i od dijalekta do standardnog jezika).

- Odaberite 5 saobraćajnih znakova (npr. znak „stop“, znak za jednosmernu ulicu, za zabranjeno polukružno okretanje i sl.). Napišite šta ti znaci kazuju (npr. „ovde se mora zaustaviti“, „ovde se sme voziti samo u jednom smeru“ i sl.) Sada te iskaze različito formulišite, od nepristojnog do veoma pristojnog stila. Slobodno koristite i dijalekt i sleng (znak za zaustavljanje: „Da li biste, molim vas, bili ljubazni da ovde zaustavite vozilo? Hvala!“ do „Idiote, zakoči tom krtijom!“ Napravite uz ovu vežbu duhovit poster u formatu A3 ili A2.
- Uzmite kratak izveštaj iz novina, neku pesmu ili neki drugi kraći tekst. Utroje ili učetvoro odlučite ko će zadati tekst preformulisati u kojem stilu (npr. dijalekt, sleng, jezik stripa, negovani jezik, šatrovački). Napišite svako svoju varijantu i pročitajte jedni drugima tekstove koje ste napisali.

Vrste tekstova, varijante:

- Uzmite neki kratak tekst, npr. tekst iz novina. Porazgovarajte na nivou celog razreda ili u grupama o tome u koju vrstu teksta biste zadati tekst mogli preraditi (pesmu, nefikcionalni tekst, bajku, telegram, SMS, strip, radio-dramu, senzacionalističku vest itd.). Dogovorite se ko će pisati koji oblik tekst (samostalno ili udvoje). Uporedite tekstove i na kraju porazgovarajte o različitim verzijama.
- Uradite istu vežbu na nekom tekstu u vezi s vašom domovinom! Pretvorite, na primer, scene iz života neke važne ličnosti u radio-dramu ili pretvorite tekst o nekom predelu u pesmu, smislite telegrame ili kratke vesti o nekim istorijskim događajima.
- Skupljajte primere različitih vrsta tekstova na maternjem jeziku i napravite izložbu. Svako neka predstavi po jedan primer (od pesme do stripa, od stručne knjige do e-maila ili SMS-a) i neka drugima objasni po čemu je jezik predstavljenog teksta poseban.

Dobre podsticaje za poboljšanje stila nude i sledeće vežbe:

- Vežbe opisane pod br. 4 – kostur-priče, reči-stimulusi, okosnica priče, kao i različite druge vežbe – mogu, naravno, biti uključene u rad na poboljšanju stila.
- Podsticaji pobrojani pod br. 15.2 za vežbu pokušaja zamene reči doprinose poboljšanju stila na leksičkom nivou.
- Rad sa paralelnim tekstovima (generativno pisanje), opisan pod br. 16.3 takođe je veoma produktivan u stilističkom pogledu: orijentisanje prema nekom predlošku i preuzimanje elemenata iz njega smanjuje teškoće sa stilom kojim U pišu.
- Takozvani „usmeni časovi pisanja“ su takođe omiljeni i korisni za poboljšanje stila: ne piše svaki U jedan tekst na jednu temu, nego opširno razgovaraju o tome kako bi neki tekst na neku temu mogao biti sastavljen. Varijanta: Diskutuje se o nekom već napisanom đaćkom tekstu, koji može biti i od đaka iz nekog drugog razreda.